

Kai esi vaikas – gimtadienis yra šventė: susirenka draugai, gauni dovanėlių. Ko gi vaikiškai širdelei daugiau reikia?! Bet kai jau perkopi brandumo metų ribą, tai jubiliejus man svarbus tik tuo, kad gali pasidžiaugti (žinoma, jei gali), ką gero padarei.

Šiandien man džiugu, kad rankose jau turiu knygą „Mano pasaulio žmonių autografai“, kurioje išsaugota daugybės susitikimų su artimais žmonėmis šiluma. Tad planavau trumpai pasigirti šia knyga, bet tai atidėjau kitam kartui. Dabar prisiminsiu savo Tėvą – Lietuvos nusipelnusį miškininką Algirdą Matulionį. Be jo gyvenimo išminties tikrai nebūčiau tapęs tuo, kuo esu. Tuo labiau kad dabar apie praėjusio šimtmečio žmonės pats laikas rašyti, nes dar esame mes, kurie taip pat iš to laikmečio atėję. Rašau dar todėl, kad dabar vyrauja tik viena spalva nudažyti tų metų vertinimai...

Miškininkas Algirdas Matulionis

Rašyti apie Tėvą yra lengva ir sunku. Lengva todėl, kad buvo geras, protingas, išmintingas, padorus ir dar visaip teigiamas žmogus. Tai teigiu, ne todėl, kad jis mano Tėvas, bet viską galima pagrįsti konkrečiais pavyzdžiais. Sunku todėl, kad ne į viską, ką jis darė ir sakė, įsiklausiau, išgirdau, pamačiau. Be to, ir laikas daro savo, tuo metu, kai rašiau savo atsiminimus apie Tėvą knygai „Miškininkas Algirdas Matulionis“, skirtai jo gimimo šimtmečiui, buvo prabėgę jau trisdešimt metų, kai jo nebėra – mirė 1980 m. gegužės 19 d. Antra vertus, ne viską surašysi: turi pasitenkinti ryškiausiais, o kartu ir įdomiausiais bruožais.

Miškas jam buvo svarbiausias dalykas gyvenime, nors tapo miškininku ne tik savo valia. Mano močiutė ir senelis turėjo penkis sūnus, iš kurių mano tėvas – Algirdas – buvo antrasis, po Roberto. Senelis Antanas, valsčiaus raštininkas, turėjo kūrybinę gyslelę: visoms moteriškėms rašydavo laiškus į Ameriką. Tos atsidekodavo „četrvertušėmis“ (ketvirtinėmis), tai gi senelis namų ūkiui mažai ką padėdavo. Močiutei Teofilei teko labai suktis, kad išlaikytų didelę šeimyną. Todėl jos dėdė – Kajetonas Sklėrius (žymus dailininkas), – kuris neturėjo

ARVYDAS
VIRGILIJUS
MATULIONIS

**MIŠKININKAS
ALGIRDAS
MATULIONIS**

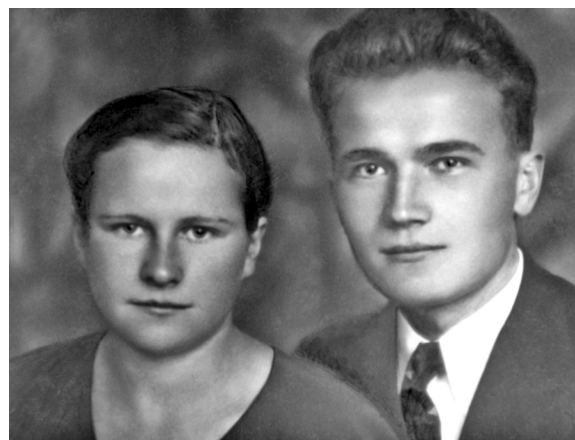
Gimnazistas Algirdas

Iš kairės: Algirdas, Eduardas, Robertas,
Petras, Alfonsas Matulioniai.

Iš kairės: Algirdas, Petras, Alfonsas.

Kazimiera ir Algirdas Matulioniai

ARVYDAS
VIRGILIJUS
MATULIONIS

MIŠKININKAS
ALGIRDAS
MATULIONIS

Su tėvais Teofile ir Antanu, žmona Kazimiera ir draugais. 2

Aukštesniosios miškų mokyklos Alytuje II laida 1930 metais.

savų vaikų, nutarė leisti vyresnius matulioniokus į konkrečius mokslus: Robertą į „zimagorus“ (melioratorius), Algirdą – į Alytaus aukštesniąją miškininkystės mokyklą. O toje mokykloje dėstė tie patys dėstytojai, kaip ir Lietuvos universitete Kaune: prof. Tadas Ivanauskas, Antanas Rukuiža, Marijonas Daujotas ir kiti. Priešais mano darbo stalą ant sienos kabo absolventų (35-ių jaunų, gražių vyrų) ir jų dėstytojų vienuoliktuko nuotrauka: *Aukštesniosios Miškų Mokyklos Alytuje II-ji laida 1930 Vytauto Didžiojo metais*. Tėvo išsaugota per karą ir visas negandas kaip brangus atsiminimas. Taip Tėvas tapo miškininku ir pateisino dėdės lūkesčius: padėjo Motinai auginti gerokai jaunesnius brolius. Man sakydavo, kad žmogaus galimybės didelės: gali būti daug kuo. Tik reikia pamilti savo užsiėmimą.

Tėvui ta meilė buvo labai konkreti. Pirmiausia jam rūpėjo, kad Lietuvoje miškai nenyktų. Jis kategoriškai buvo prieš tai, kad vieni kerta, o kiti sodina mišką. „Tas, kas tik kerta, mišku nesirūpins“, – sakydavo jis. Apskritai jis norėjo, kad miške būtų vienas šeimininkas – girininkas. Nors Gamtos apsaugos komiteto pirmininką Viktorą Bergą nelaikė savo priešu, tačiau ne viskas jam patikdavo: „Briedis yra girininko rūpestis, kai jis „patvarko“ jaunuolyną, nėra kada gaišti laiko visokiems derinimams su gamtos apsaugos ministerija.“

Tėvas siekė, kad miškai būtų vis brandesni. Iš vokiečių išgirdo apie tūrio ugdymą ir jo pagrindiniu šūkiu tapo: „Kirkime blogesnę medį, brandinkime geresnį!“ Savo buvusioje pirmojoje girininkijoje Raguvėlėje, girininkų Stasio Vėgėlės ir Vytauto Andrejūno padedamas, tai įgyvendino. Kas kiek laiko kviesdavo miškininkus iš visos Lietuvos į seminarus, parodydamas rinktinio kirtimo privalumą. Todėl man širdį skauda, kai dabar miškai kertami plynai. Šaukiame, kad reikia gelbėti žmoniją dėl artėjančios ekologinės katastrofos, deklaruojame žaliosios ekonomikos tikslą, o godumo vedami naikiname Lietuvos plaučius.

Teigiui didelį Tėvo nuopelną išsaugant Lietuvos gamtą, kai jis stojo mūru prieš naftos perdirbimo gamyklos statybą prie Jurbarko. Statybos planai jau buvo parengti, net pradėti

ARVYDAS
VIRGILIJUS
MATULIONIS

MIŠKININKAS
ALGIRDAS
MATULIONIS

Diskusija su Viktoru Bergu (pirmas iš dešinės).

Miškininkų ekskursija Vokietijoje.

Konferencijos dalyviai Raguvėlėje.

kirsti šimtamečiai miškai. Tėvas pasakojo, kad lemiamame statybai LKP CK biure jis atsistojo ir rėžė: „Moj dolg – vozražat!“ (Mano pareiga – prieštarauti!). Tais laikais prieštarauti generalinei partijos linijai reikėjo daug drąsos, bet ir tikslas buvo iškilus. Tai buvo svarbus žingsnis, kad Lietuvoje iškilo ne Jurbarko, bet Mažeikių naftos perdirbimo gamykla. Nemunas ir Kuršių marios buvo išgelbėti.

Anoje santvarkoje buvo planinė ekonomika. Planas nustatydavo, kiek reikia pagaminti produkcijos. O kaip tai padaryti, jei siūlai kirsti blogesnę medį, o palikti geresnę? Nežinau tų peripetijų, kaip pavyko pasiekti, kad Lietuva vykdė kirtimus Karelijoje. Žinoma, tai nereikia, kad Tėvui rūpėjo tik Lietuvos miškų likimas, juk Karelijoje tarp riedulių dar sunkiau išauginti medį, tačiau tokia situacija padėjo karo metu nuniokotiems miškams atsigauti.

Tėvas buvo gimęs Židikuose Žemaitijoje, bet savo tikraisiais namais laikė Kunigiškius Aukštaitijoje, kur prabėgo vaikystė, kur iš Juozo Tumo-Vaižganto per atlaidus gavo saldainį, kur buvo „sodželka“ (kūdra), kur buvo dūminė pirkia, taigi ten, kur buvo Matulionių ir

ARVYDAS
VIRGILIJUS
MATULIONIS

**MIŠKININKAS
ALGIRDAS
MATULIONIS**

Matulionių žvilgsniai nuo Kūdrelių į Kunigiškius.

Sklėrių giminės ištakos. Gražios Kunigiškių, Malaišių apylinkės, o Tėvas savo brangiausioje žemės vietoje pasodino mišką. Atsinešė portfeliuke porą tūkstančių pušies daigų ir pasodino girią ant Kūdrelių kalno.

Daugiau kaip keturiasdešimt metų nebėra Tėvo, o jo sodintas pušynas jau brandus, žaliuojantis. Liaudies išmintis teigia, kad žmogus turi kelias prievoles: išauginti vaikus, pastatyti namus, pasodinti medį. Tėvas tas prievoles įvykdė su kaupu: ir aš išaugau, ir Raguvėlėje girininkiją pastatė, o medžių prisodino daug: ant Kūdrelių kalno – visą pušyną!

Baigdamas spalvinti Tėvo požiūrį į mišką, negaliu nepaminėti jo pjūklelio: kur bevažiuotų vis įsimeta pjūklelį. Važiuojam grybauti: visi lakstyte lakstom, ypač Mama, o Tėvas, suradęs keletą grybų, žiūrėk jau prie kokios pušelės ar ažuoliuko pristojęs ir juos genėja. Palangos parke ne kartą poilsiautojai jį bandė sudrausminti: kam medžius pjauna? O jis ramiai paaiškindavo: „Medeliui, kad jis gražiai augtų, reikia padėti. Būtina ir praretinti, kad medžiai vienas kitą neslopintų, nereikalingas, išdžiūvusias šakas nugenėti.“ Žinoma, visų miškų neprėpsi, bet lopinėlių po lopinėlio gali pagražinti. Manau, kad Tėvas per daugelį metų buvo aplankęs visus Lietuvos miškus, o prašviesinęs taip pat ne vieną jų. Taigi miškas buvo jo gyvenimas.

Tėvas net trisdešimt metų buvo ministru, todėl negaliu nepaminėti ir jo **organizacinių gebėjimų**. Didžiausią įspūdį man padarė vienas apsilankymas jo darbo kabinete. Įeinu, o jis vaikšto po kabinetą, rankas už nugaros susidėjęs. Ant didelio stalo nė vieno net menko popieriuko. „Tai ką Tu dirbi?“, – klausiu. O jis man atsako: „Aš galvoju, o dirbti turi visi, kas kam priklauso.“ Taigi ministras turi strategiškai viską numatyti. Mačiau ir varčiau karo metais rašytą bloknotelį. Ten nebuvo karo baisumų aprašymo, ten buvo schemos ir uždaviniai, ką reikės daryti Lietuvoje atkuriant nuniokotus miškus. Gražia vos ne kaligrafiška rašysena (matyt iš savo Tėvo raštininko paveldėta savybė) surikiuoti skaičiai, mintys. Vyksta karas, o jis galvoja, kaip sodinti ir tvarkyti mišką! Beje dar tebedirbdamas girininku, rašė straipsnius į „Mūsų girias“, galvodamas ne tik apie Raguvėlės miškus. Negaliu neprisiminti kito

ARVYDAS
VIRGILIJUS
MATULIONIS

MIŠKININKAS
ALGIRDAS
MATULIONIS

ministro stalo, kuris buvo apkrautas lapeliais, o ministras lakstė aplink, ieškodamas lapelio, kur buvo pasirašęs, ką jam reikės padaryti.

Dabar yra reorganizacijų vėjus, tačiau netrūko jų ir tais laikais. Buvo miškininkai, pabuvoję ir Žemės ūkio ministerijos žinioje, buvo kitų esminių pakeitimų. Tačiau Tėvas neimta reformų, o kartais pats jas pradėdavo. „Jei tave pagauna inercija, jei užmiršti tikslą, vardan ko dirbi, reikia keisti sistemą, struktūrą, įtraukti naujus, aktyvius žmones“, – primindavo man.

Tais laikais buvo centralizuotas valdymas ir, kaip dabar vertinu, Tėvas „laikė visas vadeles savo rankose“. Su šypsena pasakojo atvejį, kai būdamas atostogose, paskambino ministro telefonu savo pavadotojui. Tas grėsmingu balsu sako: „Ministras klauso!“ Tėvas atkirto „Š....s tu, o ne ministras, aš ministras.“ Tačiau šis pavyzdys nereiškia, kad jis buvo autokratinio valdymo šalininkas. Kol priimdavo sprendimą, gerai apgalvodavo, tardavosi. Ypač vertino mokslininkų nuomonę. Akademikai Leonardas Kairiūkštis, Stasys Karazija profesorius Mečislovas Vaičys ir kiti mokslininkai buvo jam autoritetai. Didžiavosi, kad pažįstamas su iškiliais rusų mokslininkais, ypač su profesoriumi Trofimovu. Apskritai, ir miškininkystės mokslui, ir miškininkų rengimui jis skyrė daug dėmesio. Rūpinosi viskuo, pradedant rūmų statybomis, technikos įsigijimu, baigiant dalyvavimu studentų baigiamųjų darbų gynime.

Miškų ūkio ir pramonės ministras Algirdas Matulionis.

Ministro sveikinimas miškininkų konferencijoje.

Laikėsi nuostatos, kad eigulys ir girininkas turi gyventi miške, o ne ant „bruko“. Taigi statė naujus girininkijų pastatus, žiūrėjo, kad būtų geri keliai, kad miškininkai nebūtų atkirsti nuo gyvenimo, kad galėtų vaikus nuvežti į mokyklą. Dabar gi man liūdna, kad dėl švedų verslininkų godumo Lietuvai buvo primesta ypač centralizuota sistema, urėdijos neteko savarankiškumo, o ir pats vadovas biurokратиškai įvardytas direktoriaus, o ne skambiu urėdo vardu. Bet blogiausia ne tai: miške beliko vos vienas kitas girininkas, o eiguliai iš viso tapo retenybe. Aišku, plyniams kirtimams jų daugiau ir nereikia.

ARVYDAS
VIRGILIJUS
MATULIONIS

**MIŠKININKAS
ALGIRDAS
MATULIONIS**

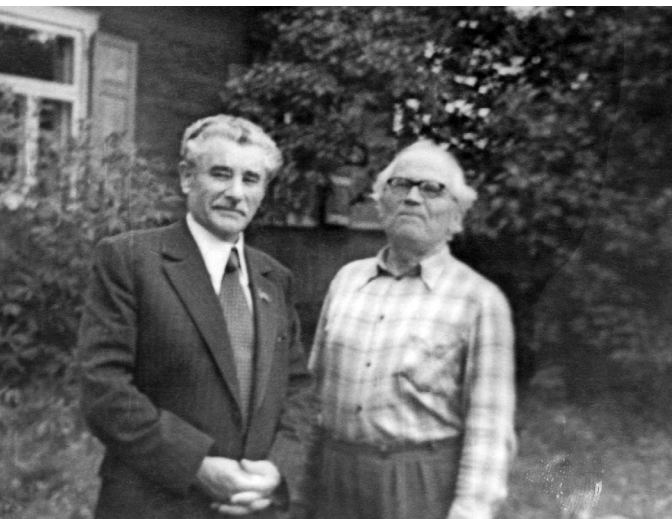
Kai rašoma apie tarybinių laikų veikėjus, neretai baiminamasi juos pagirti, užsiminti apie jų pažiūras. Tačiau manau, kad be to vaizdas apie žmonių nebus išsamus. Taigi **Tėvo požiūris į valdžią, jo pažiūros**. Dabar madinga skirstyti į kairiuosius, centristus, dešiniuosius. Šiuo požiūriu Tėvas buvo kairiųjų pažiūrų. Kunigiškiuose ir Matulioniai, ir Sklėriai buvo kairieji. Kaip vaizdingai juos įvardijo vienas tikrųjų Lietuvos socialdemokratų profesorius Dobilas Kirvelis, ne vienas jų buvo „barmatuchininkai“: burbėtojai prieš valdžią kovojant už teisybę. Tėvo brolis Eduardas net buvo nuteistas penkiolikai metų kalėjimo. Tėvas buvo kairysis, bet ne radikalas. Jis ne burbėjo, o veikė. Būdamas girininku, prigriebdavo miškavagius, būdamas ministru – gynė Lietuvos miškus nuo nusiaubimo. Kaip dabar manau, visą savo gyvenimą jis priklausė vienai partijai – Lietuvos partijai. Baigęs miškų mokyklą, stojo į karo mokyklą. Beje, vis prisimindavo, kad tarnavo kartu su būsimu poetu Antanu Miškinium. Gavė Lietuvos kariuomenės leitenanto laipsnį. Įstojo į Šaulių sąjungą. Žinoma, tarybiniais laikais apie tai nekalbėdavom, bet TSKP nariu jis tapo tik 1950 metais, t. y. jau kelerius metus buvo nepartiniu ministru. Kaip minėjau, tapęs Raguvėlės girininku, rūpinosi naujo girininkijos pastato statyba. Nauja santvarka, kaip kairiųjų pažiūrų žmogui, jam atvėrė platesnės veiklos perspektyvą. Karo metais tarnavo Šešioliktojoje lietuviškojoje divizijoje. Okupantu tikrai jo nepavadinsi, nes kovojo su naciais, kaip ir anglai, prancūzai, lenkai, daugelis kitų tautų. Ką pasakojo apie karą? „Žiema, sniego iki kiaušų (atsiprašau, bet taip sakė, – A. V. M.), o generolas Macijauskas liepia užimti kažkokių švenčių proga aukštumą. Esu kuopos vadas, matau, kad tai beviltiškas dalykas, nes vokiečiai gerai prišaudė kiekvieną metrą, bet įsakymas yra įsakymas. Šaukiu pirmyn ir brendu aukštyn. Vokiečiai kerta iš kulkosvaidžių: išguldo trečdalį kuopos. Likę gyvi, gauna apdovanojimus, išskyrus mane, nes medalio reikėjo raštininkui. Taip ir teturiu už karą vieną vienintelį medalį, kurį davė visiems: „Za pobedu nad Germanijai“ (Už pergalę prieš Vokietiją), – liejo nuoskaudą Tėvas. Ne tiek dėl to, kad negavo apdovanojimų – pagrindinis apdovanojimas buvo tai, kad jis ir keturi jo broliai liko gyvi – kiek dėl beprasmiškų mirčių. O jo konkrečiai pasigailėjo likimas: „Saulėta vaiski žiemos diena. Einam vorele. Užkliūnu už kažko ir krentu, krenta ir draugas, ėjęs už manęs. Aš keliuosi, o jis guli su skylute kaktoje. Snaiperis taikė į mane – karininką, o pataikė į kitą.“ Taigi karas neabejotinai jam sukėlė minčių, ar gerai surėdytas pasaulis.

Nuo 1944 metų vasaros jis jau Lietuvoje. Tačiau ką randa: ne tik karo tebeniokojamą kraštą, bet ir Svėdasų kapinių patvoryje pakastus tėvus. Mano seneliai buvo sušaudyti baltaraiščių 1941 metų vasarą, nes visi sūnūs pasitraukė su tarybine armija. Galima buvo išgelbėti, vokiečiams nuvedus karvę, bet tikros močiutės sesers vyras mąstė, kaip jis prisijungs keletą valakų žemės. Ar galėjo po to Tėvas būti kitoje barikadų pusėje? Ar aš galiu tai užmiršti? Taip pat ne! Bet tai nereiškia, kad viską užliejo keršto banga. Tai nereiškia, kad jis tapo „mažesniu“ lietuviu, negu tas, kuris kovodamas už nepriklausomą Lietuvą žuvo bunkeryje.

Tėvo priklausymas Lietuvos partijai, kaip ir jo meilė miškui, buvo labai konkretus. Diktatorius Stalinas buvo išsireiškęs, kad viską lemia kadrai. Tarybinėje santvarkoje kiekvienoje organizacijoje turėjo būti prižiūrėtojas – *politrukas*. Bent vienas ministro pavaduotojas turėjo būti „vyresniojo brolio“ atstovas. Nežinau, kaip Tėvui tai pavyko, kad jis sugėbėjo įtikinti valdžią, kad Maskvos statytinį galima pakeisti vietiniu rusu. Antra vertus, Tėvas nebuvo nacionalistas blogąja to žodžio prasme. Iki pat mirties jį siejo draugystė su Borisu Lukijanovu, kuris po Lietuvos ministro pavaduotojo posto tapo Ukrainos miškų ūkio ir pramonės ministru. Gerbė to žmogaus kvalifikuotumą ir padorumą. Iki šiol liko prisiminimas iš susitikimo Belovežo girioje Baltarusijoje, į kurį jau sunkiai sirgdamas atvyko Lukijanovas,

ARVYDAS
VIRGILIJUS
MATULIONIS

MIŠKININKAS
ALGIRDAS
MATULIONIS

Iš kairės: Borisas Lukijanovas
ir Algirdas Matulionis.

XX a. 4-ojo dešimtmečio miškininkai su žmonomis.

kad atsisveikintų su Tėvu. Lietuvos pasiekti jau nebepajėgė. Taigi grįžtant prie *politrukų*: jei pirmosiose miškų ministerijos kolektyvo nuotraukose dar matyti žmonės su kiteliais, tai vėliau jų nebėra.

Kitas jo didžiulis nuopelnas buvo tas, kad buvo išgelbėti nuo išvežimo daugelis miškininkų. Tėvas jau pradžioje sukeitė girininkų darbo vietas: kas dirbo Žemaitijoje, perkėlė į Dzūkiją, kas Suvalkijoje, perkėlė į Aukštaitiją ir pan. Tuo metu jį keikė visi, kad ir taip sunku po karo, o reikia dar keltis kažkur į nežinią. Tik vėliau susivokė, kad ta nežinia žymiai geresnė, negu Sibiro, Altajaus ar Kazachstano platybės. Juk nebuvo keblesnės padėties kaip girininko, eigučio: dieną – viena valdžia, naktį – kita. O jei gyveni ir dirbi miškininku ilgesnį laiką vienoje vietoje, tai neabejotinai susilaukei pavyduolių ar net priešių: pagavai ir nubaudei savavališkai kertant mišką, nedavei nusišienauti miško pievos ar tiesiog per daug gerai gyvenai. Lietuviams, deja, būdingas pavydas. Per daugelį tarnybos metų Tėvas aplankė visas girininkijas. Tai darė ir pirmaisiais pokario metais. Likimas vėl jį apsaugojo nuo mirties. Pats pasakojo, kad po daugelio metų, viena girininkienė jam išsitarė, kad jam bemiegant jos troboje buvo užėję miškiniai ir, pamatę ant krosnies miegantį žmogų, klausė, ar tai ne miškų aukščiausias? Ta išsigynė, kad kur gi matyta, kad ministras miegotų ant krosnies. Taip ir patikėjo. O juk galėjo nelikti nei Tėvo, nei jos pačios. Bet matyt ir miškininkai susivokė, kad jis yra Lietuvos žmogus. Padėjo jis ir grįžusiems iš tremties, juos įdarbindamas.

Dažnai siekiantys karjeros žmonės nori prisiplakti prie valdžios, kad juos pastebėtų ir pakviestų prie „valdžios stalo“. Tėvas kategoriškai tokių dalykų šalinosi. „Jei pradėsi viršininkui pirtyje nugarą trinti, tai ir pats tapsi „trintuku“: negalėsi savo nuomonės turėti“, – kartodavo man. Valdžia turėjo uždara medžiotojų būrelį. Beveik kiekvienas miškininkas yra ir medžiotojas, medžiojo ir Tėvas. Tačiau į valdžios būrelį jis nestojo, medžiodavo su saviškiais miškininkais. „Tik tada galiu būti laisvas savo sprendimuose“, – teigė jis.

ARVYDAS
VIRGILIJUS
MATULIONIS

**MIŠKININKAS
ALGIRDAS
MATULIONIS**

Kaip minėjau, į partiją jis įstojo jau būdamas ministru. Manau, kad iš dalies jam atsiliepė ir priklausymas Šaulių sąjungai. 1972 m. man, jaunam mokslo darbuotojui iš padorios šeimos pasiūlė stoti į TSKP. Jei daugelį metų tikėjau komunistine dogma, tai man bręstant valdančiosios klinkos senatvinis marazmas tiesiog vertė pradėti tuo abejoti. Apsisprendimo viršūnė buvo 1968 metais, kai rašiau diplominį darbą tuometinio Kauno politechnikos instituto Vilniaus filiale ir klausiausi BBC radijo, kaip mano draugus Čekijoje traukė sovietiniai tankai. O 1972 m. jau ne pirmus metus dirbau Lietuvos mokslų akademijos Istorijos instituto Filosofijos, teisės ir sociologijos skyriuje. Skyrius gavo stojimo į partiją vietą, mat priimdavo ne tik „valdančiosios“ klasės – darbininkijos, – bet ir atitinkamą procentą iš inteligentijos sluoksnio. Taigi ir man siūlo stoti į TSKP. Anksčiau su Tėvu apie politiką nesišnekėjome, bet čia buvo svarbus moralinis klausimas. Klausiu patarimo, o Tėvas atsako: „Stok, tu gi sociologas, nelabai ką galėsi nuveikti be bilieto.“ Paklausiau patarimo. Po poros metų gydytojai mano žmonai Audrai – miško darbininko dukrai ir ministro marčiai – taip pat siūlo stoti į TSKP. Ta taip pat kreipiasi patarimo į mano Tėvą. Atsakymas buvo gana netikėtas: „Nestok, šeimoje turi būti bent vienas nepriklausomas, kuris rūpintųsi šeima.“ Audra nestojo.

Su Tėvu apie politiką daugiau pasišnekėdavome jam ruošiantis palikti ministro postą. Jį baisiai siutindavo akivaizdi neteisybė. „Mums Maskvoje buvo numatyta skirti miškovežių, o Kunajevui (tuometiniam Kazachijos CK pirmajam sekretoriui – A. V. M.) kažkodėl jų prisireikė. Ir žinai ką, atidavė jiems, o mums įkišo senus iš armijos nurašytus *krazus*. Kas per nesąmonė?“, – pasipiktinęs kalbėjo. Vis labiau jam brendo mintis baigti „ministeriauti“ ir susitelkti moksliniam darbui, kad Miškų institutui galėtų palikti savo patirtį. Taip ir padarė. Valdžia surengė atsisveikinimą. Jis visiems padėkojo, tik nedėkojo, kaip pats pasakė, vyriausiam kontrolieriui – liaudies kontrolės komiteto viršininkui, kuris dusino miškininkus įvairiomis priekabėmis.

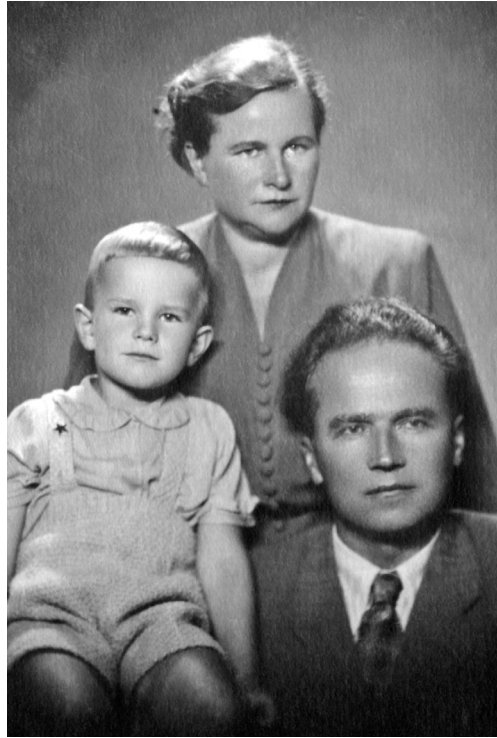
Išėjęs į pensiją, Tėvas mane nustebino dar kartą. Tai buvo 1978-ieji – brežnevinės eros viena iš viršūnių. Kaip niekada atvirai jis pasakė: „Sprogs ta imperija, negali nesprogti.“ Ir kas tai pasakė – žmogus, trisdešimt metų buvęs ministru, buvęs kandidatas į LKP CK narius, Lietuvos TSRS Aukščiausios Tarybos deputatas. Ar tai rodo žmogaus dvilypumą? Ne! Visiškai sutinku su mano buvusiu vadovu – Lietuvos Respublikos Prezidentu Algirdu Mykolu Brazausku, kuris teigė, kad dauguma partijos narių buvo specialistai, kurie dirbo Lietuvai, o tik menka dalelytė buvo ideologiniai, įtikėję komunistinio dogma. Taigi baisi epocha žmones vertė vieną galvoti, kitą kalbėti, trečią daryti. Ir visai nesvarbu, kokį lipduką mes dabar jiems klijuojame, svarbu, ką jie iš tikrųjų padarė žmonių ir savo krašto labui.

To pareikalavo iš manęs ir Tėvas. Kai 1974 m. apsiginiau savo pirmąją kandidatinę disertaciją ir pasigyriau Tėvui, jis paklausė: „Vaikeli, gerai, kad apsigynei, bet ką tu konkrečiai padarei žmonėms, Lietuvai, kuo tavo darbas yra naudingas, kad būtų geriau gyventi?“

Taigi dabar pats laikas pakalbėti apie jį, kaip **Tėvą**. Tiesa, į šį pasaulį atėjau taip pat po didžiulės tėvų netekties: 1944 m. pradžioje mano septynių metų sesuo užduso nuo difterito. Lietuva dar buvo vokiečių okupuota ir vaistų pavyko gauti pavėluotai. Dar iki šiol tebeguli metalinė dėžutė su vokišku užrašu ir keliomis ampulėmis. Taigi Tėvas karo metu neteko ne tik tėvų, bet ir dukters. Gimstant Jūratė buvo labai didelė ir mamai gerokai pakenkė. Vargu, jei ne tokia dukters lemtis, ar tėvai būtų rizikavę dar susilaukti vaikų. Taigi 1946 m. tokio-
mis aplinkybėmis atsiradau aš. Namai buvo visiškoje Mamos Kazimieros valdžioje. Ji buvo mokytoja, ilgametė Vilniaus Antano Vienuolio mokyklos mokymo dalies vedėja ir namuose tvarkė visus reikalus. Manau, kad Tėvas pritarė tokiam pasiskirstymui: jis dirba dėl miškų

ARVYDAS
VIRGILIJUS
MATULIONIS

MIŠKININKAS
ALGIRDAS
MATULIONIS

Arvydas, Kazimiera,
Algirdas Matulioniai.

išsaugojimo ir ugdymo, o žmona rūpinasi šeima. Visais laikais pas mus buvo dvi didžiausios šeimos šventės: kovo 4-oji – Kazimierinės ir rugsėjo 1-oji – mokslo metų pradžia. Į jas tradiciškai susirinkdavo mokytojai, o Tėvas buvo įvardijamas kaip mokytojos vyras.

Su Tėvu kartu eidavom į futbolo rungtynes. Nepraleisdavom nė vienų Vilniaus „Spartako“ rungtynių. Tėvas niekada nešaukdavo, o dėl mūsų komandos sėkmių ir nesėkmių pergryvendavo viduje. Po rungtynių sekdamas mums abiem priimtinas ritualas: Stalino, o vėliau pervadintame prospekte mes užsukdavome į „Rūtos“ kavinę (buvo priešais dabartinį *Makdonaldą*). Tėvas išgerdavo kavos ir konjakėlio taurelę, o aš gaudavau porciją taip trokštamų ledų. Mama drausdavo, nes nuolat sirgdavau angina. Tai būdavo mūsų – abiejų vyrų sąmokslas.

Kaip minėjau, Tėvo patarimų klausdavau nedažnai, tik pačiais svarbiausiais gyvenimo klausimais. Norėjau tapti fotožurnalistu, tačiau jis atkalbėjo: „Įsigyk kokią konkrečią profesiją, kad galėtum užsidirbti duonai, o po to daryk, ką nori.“ Patarė stoti į inžinerinius mokslus dar ir todėl, kad nepašauktų į armiją. Dėl inžinerinių mokslų gal ir neblogai išėjo, nors radiotechniką išdaviau praėjus pusantrų metų po baigimo, laimėjau konkursą į jaunesniojo mokslinio bendradarbio vietą – tapau tada dar besiformuojančios Lietuvoje mokslo šakos – sociologijos – atstovu. Bet techniškasis mąstymas sociologijoje tikrai praverčia.

Tėvas yra mane paėmęs į miškininkų keliones. Dažniausiai jos būdavo Lietuvoje, o kartais siekdavo Baltarusiją, Latviją, Ukrainą. Įspūdingos buvo kelionės į šimtametes girias. Punia, Žalioji, Labanoras – vien pavadinimai kaip skamba! O kokie įspūdingi stumbrai buvo Belovežo girioje, kokia gardi stumbriena. Bet patraukliausios buvo kelionės į Raguvėlę. Ten greta Komaro dvaro Barsukynėje buvo puiki pirtelė: ir rusiška garinė, ir suomiška kaitinančioji, o šalia kūdra. Beje, Tėvui mirus, Raguvėlės girininkija buvo pavadinta jo vardu, tačiau po dainuojančios revoliucijos buvo nutarta, kad Lietuvoje tarybinių veikėjų vardų turi ne likti. Bet Tėvas buvo miškininkas, o ne tarybinis veikėjas.

Netapau medžiotoju, linkau žvėris fotografuoti, o ne šaudyti. Tėvas gi buvo prisiekęs medžiotojas. Medžioklė jam buvo būdas net savaitgalį praleisti miške, pabendrauti. Kai buvau mažas, man buvo pats skalsiausias „kiškio pyragas“ – iš medžioklės parvežtas paknežintas

ARVYDAS
VIRGILIJUS
MATULIONIS

MIŠKININKAS
ALGIRDAS
MATULIONIS

Medžioklėje

„buterbrodas“. Atveždavo man ir šovinių tūtelių. Jie atstodavo žaislus: baltieji kovodavo su raudonaisiais.

Paaugus, Tėvas keletą kartų buvo paėmęs į medžiokles ir mane. Ruduo, Tėvas išsirengė šaudyti slankų. O slankas medžiodant nepastovėsi vietoje: jis eina ir tu eini. Ir štai prieinam griovį, kurio neperšokti, o aš su lengvais bateliais. Tėvas sako: „Kibk ant kupros, pernešiu.“ Užsiropščiau, bet kanalėlio būta apgaulingo – klampaus. Tėvas žengė ir pargriuvo ant pilvo. Jis vandenyje, o aš tebetupiu ant kupros. Ir abu tylim. Po to Tėvas juokėsi: „Na ir vaikelis, tupi sau ir nors ką.“ Bet nepiktai, pats matė, kad abu neapskaičiavom.

Tėvas didžiuodavosi ir savo trofėjais: ir dabar pas mane name kaba elnių ir stirnų ragai, šerno iltys. Už juos yra gavęs ir medalių. Tačiau labiausiai įsiminė viena paskutiniųjų jo medžioklių. Tėvas jau buvo po sunkios plaučių operacijos. Pasiėmė ir mane su fotoaparatu. Atsisėdo jis ant savo sulankstomos kėdutės, pasiruošė šautuvą grankulke, nes buvo tikimasi didelių žvėrių. Taip ir atsitiko: visai netoli mūsų priėjo gražuolis briedis. Aš nefotografuoju, nes bijau nubaidyti spragtelėjimu. Prašauti buvo sunku, bet Tėvui aiškiai pagailo gamtos galybės ir jis suvarė šūvį į medį.

Tiesa, tarnauti armijoje man vis viena teko, bet jau karininku. Bandžiau tapti lunatiku – savaitę pragulėjau tuometinėje Sapiegos ligoninėje, tačiau neišdegė. Tėvas net nebandė „išsukti“, nors gerai pažinojo tuometinį karinį komisarą Petronį. Laikė tai nepadorumu, nors, mačiau, kad labai pergyveno, „kaip tam vaikelui seksis“. Mat mums su Audra jau buvo gimusi pirmoji duktė Kazimiera, mano Mamos kopija.

Keletas **Tėvo asmenybės** bruožų. Tai buvo labai jautrus žmogus. Bet kokia neteisybė jį žeidavo. Ypač pergyvendavo, kai kas sirgdavo, ypač anūkės. Kartą teko skubiai grįžti iš Nidos, kai mūsų vyriausioji duktė apsinuodijo maistu. Nešu Kazimierą pro vartus, o Tėvas susiėmė už galvos ir pradėjo raudoti. Kazimierą ypač mylėjo, skaitydavo jai pasakas. Po šešerių metų atsiradus levai, jis jau matyt pradėjo sirgti, bet stojiškai kentėdavo, kai ta užsikardavo jam ant krūtinės. Senelis jai kurdavo pasakas: „Miškas. Šalta. Šunelis tik pradėjo kaukti: a-ū, a-ū, a-ū.“ Kazimiera iki šiol atsimena, kaip vaizdžiai jis apibūdindavo orą: „Oras kaip varškė“. Tai reikšdavo, kad oras vaiskus, šviežias, kaip tik ką pagaminta varškė.

ARVYDAS
VIRGILIJUS
MATULIONIS

MIŠKININKAS
ALGIRDAS
MATULIONIS

Kazytė su seneliu

Senelis su levute

Tėvas labai mėgo meną. Ypač jam imponavo literatūra, ir ne tik noras skaityti, bet siekis rašyti. Žinoma, visų pirma rašė profesinius straipsnius. Kaip minėjau, dar ir prieš karą. Po to siekė atkurti „Mūsų girių“ leidimą. Labai džiaugėsi, kai jam pavyko „pramušti“ jų leidimą. Norėjo, kad tai būtų būtent „Mūsų girios“, tai yra turi būti sąžauka su prieškarinio žurnalo tradicija. Buvo užmezgęs ryšį su Jonu Kuprioniu, buvusiu redaktoriumi, pasitraukusiu į Vakarus. Iki pat mirties buvo ištikimas šiam leidiniui.

Domino jį ir grožinė literatūra. Artimai bendravo su rašytojais, ypač su dviem Romais – Požėra ir Sadausku. Mat jie Tėvą pakonsultuodavo, pageduodavo. Bet tai nebuvo savanaudiškas bendravimas. Tėvas apskritai stengėsi menininkams palengvinti gyvenimą. Ne vieną jų įsileido į girias, nors jau tada buvo draudimai ar apribojimai. Kaip džiaugėsi Aldona Liobytė, kai ministras Matulionis jai drėbtelėjo vietelę miško glūdumoje. Nors paskiau „gavo velnių“, kad savivaliauja. „Na ir kas, bet Liobytė jau tupi savo trobelėje ir rašo knygeles brangiausiajam mūsų turtui – vaikams“, – džiaugėsi Tėvas. O kiek menininkų buvo įsikūrę Labanore. Pacituosiu keletą ištraukėlių iš Tėvo knygelės „Girių prieglobstyje“*: „Sunkus tų rašytojų gyvenimas: vis kūrybinėje kančioje gyvena. Tartum ir matau susimąsčiusį Justiną Marcinkevičių, dzūkų girioje beklaidžiojantį. Kartą per vakarienę ir sakau jam: „Kada nors ir tamsta girioje grytelytę nusipirksi.“ Tiems rašytojams grytelytės girioje padeda dirbti ir ilsėtis, o ir pati giria lyg turtingesnė darosi. Be to, tas grytelytes jie patvarko ir tuo papuošia jau susiformavusį gamtovaizdį.“ (p. 120).

Iš savo literatūrinių bandymų Tėvas labiausiai džiaugėsi knygele „Girių prieglobstyje“. Pagrindiniai veikėjai joje buvo girios ir žmonės jose: „Ir medžiai girioje kartais rūščiai ošia, linguodami į visas puses, kartais tyliai šiurena lyg snūduriuodami, o būna, kad jie stovi tylūs, tylūs, lyg ko susimąstę, lyg į kažką įsiklausę. Giriose aš kalbuosi su medžiais. Tik pats klausiu ir pats atsakau. Medžiai juk nekalba“ (p. 121). Tiksliau ir neįvardysi.

ARVYDAS
VIRGILIJUS
MATULIONIS

MIŠKININKAS
ALGIRDAS
MATULIONIS

* Algirdas Matulionis. *Girių prieglobstyje*. – Vilnius, Vaga, 1978, 142 p.

Tėvas mėgo teatrą. Žavėjosi Monika Mironaite. Tačiau pranašumą teikė muzikai. Su malonumu klausydavosi Piotro Čaikovskio „Itališkąjį kapričio“. „Pavydžiu dirigentui: mosteli lazdele ir daugiau kaip šimtas žmonių bemat paklūsta“, – su humoru kalbėjo jis. Buvo pažįstamas su Kipru Petrausku, o Romaną Marijošių išgelbėjo nuo mirties, kai gulėjo vienoje palatoje ir tas pradėjo dusti. Iš dainininkių žavėjosi Zara Doluchanova, o Lietuvoje – nepažįstama Elena Čiudakova.

Tėvas nemėgo melagių. Ateina prašytis į darbą žmogelis. Nosis raudona, žandai papurtę. Po klausimų apie kvalifikaciją, Tėvas domisi: „Na o kaip dėl bendravimo su stikleliu?“ „Ką Jūs, nė lašo burnon neimu“, – tas atsako. „Na jei neimi, tai mums netinki, nes miške šalta, be burnelės miškininkui negalima“, – paaiškino Tėvas.

Pokalbis miške

Valgiui Tėvas nebuvo išrankus. Kai po miško apžiūros braukdamas prakaitą įžengdavo į girininko ar eigulio namą, paprašydavo rūgštaus pieno. Rengdavosi tvarkingai, pats pasirinkdavo kaklaraištį ir mokėjo jį užsirišti. Apskritai, Tėvas buvo pedantiškas: visi jo dokumentai, rankraščiai, nuotraukos buvo tvarkingai surūšiuoti. Kaip ir jo Tėvo, taip ir jo paties buvo gražus, vos ne kaligrafinis raštas.

Tėvas, prisimindamas dėdės Kajetono Sklėriaus pagalbą, stengėsi padėti giminėms pats. Jis leido į mokslus pusbrolią Jonuką – Joną Kastytį Matulionį. Iš pradžių į universitetą, vėliau – į tuometinę konservatoriją. Viename studentiškame konkurse Jonukas buvo net laimėjęs prieš Virgilijų Noreiką. Tačiau Jono Kastyčio Matulionio likimas klostėsi dramatiškai. Iš konservatorijos išmetė, nes pagiedojo per mišias. Po to Vincento Sladkevičiaus buvo slapta įšventintas į kunigus. Buvo vienas iš „Katalikų kronikos“ leidėjų. Sėdėjo KGB rūsyje ir klausėsi arijų, sklindančių iš konservatorijos. Iš kalėjimo jį išvadavo dainuojanti revoliucija. Nei Tėvas, nei jis vienas kito neišsižadėjo, nors vienas buvo ministras, o kitas disidentas.

Tėvas atsisakė ministro pareigų pats, kas tuo metu buvo tikrai retas atvejis. Norėjo surašyti savo patyrimą Miškų institutui. Tačiau tas kūrybinis laikotarpis tetrūko vos dvejus metus. Prieš daugelį metų medžioklėje buvo pasidalijęs dalimi drabužių su draugu, įkritusiu į sklidiną vandens griovį. Brezentiniai „gaziuko“ šonai neapsaugojo nuo inkstų peršalimo.

ARVYDAS
VIRGILIJUS
MATULIONIS

**MIŠKININKAS
ALGIRDAS
MATULIONIS**

Na o nusiėmus atsakomybės naštą, organizmas atsipalaidavo ir į antinksčius įšoko vėžys. Kaip nekeista, čia Tėvas nebebuvo kovotojas ir gana greitai „sudėjo ginklus“.

Aišku Tėvas turėjo ir nepatenkintųjų, tačiau draugų jis turėjo nepalyginamai daugiau. Į jo laidotuves suplūdo miškininkai iš visos Lietuvos. Atvyko ne tiek į buvusio ministro, kiek į Lietuvos Miškininko laidotuves.

2011 m. kovo 15 d. Girionyse taip pat didelis būrys miškininkų susirinko paminėti jo gimimo šimtmetį. Visi dalyviai gavo dovanų – leidinį „Miškininkas Algirdas Matulionis“. Ten greta kitų buvo ir dabar mano priminti atsiminimai apie Tėvą. Man ypač brangu, kad tą šventinį susirinkimą ir knygos išleidimą organizavo mūsų kolegos – Lietuvos mokslų akademijos akademikai Stasys Karazija, Leonardas Kairiūkštis ir šviesaus atminimo Remigijus Ozolinčius. Pasaulis didelis, bet kartu ir mažas: Remigijaus Ozolinčiaus dukra Eglė buvo mano studentė Vytauto Didžiojo universitete. 2013 m. su liūdesio nuostaba klausiau jos, kodėl palyginti toks jaunas Anapilin iškeliavo jos tėvas? Dar didesnė nuostaba buvo, kai sužinojau, kad nemažai metų jam pratęsė gyvenimą implantuota naujoji širdis. Kiek gero suspėjo padaryti Lietuvos miškams ir šis, jau kitos kartos mokslininkas. Taigi šiuos savo atsiminimus baigiu optimistine gaida: nežiūrint visko geri darbai nėra užmirštami!

Akad. Arvydas Virgilijus Matulionis

ARVYDAS
VIRGILIJUS
MATULIONIS

MIŠKININKAS
ALGIRDAS
MATULIONIS